Kraków, 30.08.2023

Dr hab. Ewa Gumul, prof. UŚ
Instytut Językoznawstwa
Wydział Humanistyczny
Uniwersytet Śląski

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Joanny Mirek pt. „Self-repairs in Simultaneous Interpreting: A Study into Repair Mechanisms of Trainee Interpreters."

1. Wybór i uzasadnienie problematyki badawczej rozprawy doktorskiej

Rozprawa doktorska mgr Joanny Mirek to studium przekładoznawcze autopoprawek w tłumaczeniu symultanicznym. Choć ten temat był już wielokrotnie poruszany w literaturze przedmiotu, można śmiało stwierdzić, że praca wypełnia lukę w badaniach naukowych, przede wszystkim ze względu na analizowaną kombinację językową. Warto także podkreślić, że doktorantka opiera analizę na zebranym samodzielnie materiale badawczym nie korzystając z istniejących tłumaczeń. Autorka podjęła się ambitnego zadania przeprowadzenia niezwykle czasochłonnego badania, zarówno na etapie jego planowania i realizacji, jak i analizy zebranych danych. Na uznanie zasługuje także skala przeprowadzonego przez doktorantkę badania. Zebrany przez nią materiał badawczy to dwa obszerne liczące łącznie ponad 500 stron załączniki. Podjęta tematyka jest bardzo istotna nie tylko dla rozwoju przekładoznawstwa i językoznawstwa jako dyscyplin naukowych, ale również szkolenia tłumaczy ustnych.

2. Struktura pracy

Razem z załącznikami rozprawa liczy 902 strony i została podzielona na trzy części. W pracy znalazły się również: wstęp, wnioski, bibliografia zawierająca wykaz cytowanych prac, streszczenia oraz trzy obszerne załączniki zawierające transkrypcje analizowanych w pracy tłumaczeń, protokołów retrospektywnych oraz wywiadów. Rozprawa zawiera zatem wszystkie wymagane elementy.

We wstępie doktorantka wyjaśnia powody podjęcia badań, cele pracy oraz jej strukturę. Celem tej części pracy jest przede wszystkim wskazanie luki badawczej, którą niniejsza dysertacja wypełnia.

Pierwsza część pracy (Part One) została podzielona na pięć rozdziałów prezentujących przegląd literatury na temat analizowanych zjawisk oraz przyjętą w pracy metodologię. Dobór omawianych zagadnień ma ścisły związek z tematem pracy. Pewne wątpliwości budzi jednak kolejność omawianych zagadnień przez co struktura tej części pracy wydaje się chaotyczna. Mgr Joanna Mirek rozpoczyna od nakreślenia specyfiki tłumaczenia symultanicznego. Następnie w rozdziale drugim przechodzi do omówienia autopoprawek. W tym samym rozdziale opisuje także wybrane modele kognitywne tłumaczenia symultanicznego, a następnie nagle wraca do tematu autopoprawek. Taka kolejność zaburza logikę wywodu i utrudnia lekturę pracy. Bardziej zasadne wydaje się poświęcenie pierwszego rozdziału specyfice przekładu symultanicznego i modelom kognitywnym, a drugiego wszystkim zagadnieniom związanym z autopoprawkami. Strukturę pozostałych rozdziałów pierwszej części pracy uważam za prawidłową i logiczną.

Druga część pracy (Part Two) przedstawia analizę zgromadzonego materiału badawczego. W części trzeciej (Part Three) Autorka proponuje ćwiczenia na potrzeby zajęć z tłumaczenia symultanicznego. Te części dysertacji zostaną szerzej omówione w punkcie 3 niniejszej recenzji.

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Humanistyczny
Instytut Językoznawstwa
ul. Gen. Grota-Roweckiego 5, 41-200 Sosnowiec
tel. 32 364 08 81, 32 364 08 57, e-mail: ij.wh@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/ij

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

3. Metodologia i warsztat rozprawy doktorskiej

Celem pracy jest zbadanie mechanizmów naprawczych (czyli tzw. autopoprawek) u studentów tłumaczenia na początkowym etapie szkolenia. Autorka proponuje też szczegółową taksonomię autopoprawek.

Autorka posługuje się metodą studium przypadku. Biorąc pod uwagę cele pracy, metoda ta jest trafnym wyborem. Zgromadzony materiał badawczy w postaci transkrypcji tłumaczeń, protokołów retrospektywnych oraz wywiadów znakomicie nadaje się do tego rodzaju analizy i w pełni umożliwia realizację celów pracy. Przyjęta w pracy metodologia jest zdecydowanie największym atutem tej pracy. Badanie zostało zaprojektowane w sposób bardzo przemyślany. Doktorantka bardzo dokładnie opisała poszczególne etapy procedury badawczej. Proponuje też pewne modyfikacje rozwiązań stosowanych przez innych badaczy, co świadczy o dojrzałości badawczej. Choć nie do końca zgadzam się ze wszystkimi decyzjami Doktorantki, to jednak doceniam jej samodzielność w projektowaniu badania i umiejętne uzasadnienie poszczególnych decyzji badawczych.

Moje wątpliwości budzi natomiast sposób przeprowadzonej przez Autorkę analizy. Sam zgromadzony przez Doktorantkę materiał badawczy ma ogromny potencjał. Jednak analiza nie jest przeprowadzona w oparciu o określony model czy teorię przekładoznawczą i nie uwzględnia specyfiki tłumaczenia symultanicznego. Autorka deklaruje we wstępie, że analiza będzie opierać się na określonych modelach (*For the investigation of the problems mentioned above, the present study is based on a theoretical background, including Gile's (1995a,b) Effort Models, Gravitational Model, and Tightrope Hypothesis, as well as Shlesinger's (1995a) Interpreting Constraints* – str. 12), ale niestety nie realizuje tego w żaden sposób w części analitycznej. Omawia co prawda model wysiłków Daniela Gile'a (1995/2009) oraz inne modele kognitywne tłumaczenia symultanicznego w rozdziale teoretycznym, ale nie wykorzystuje ich w swojej analizie. W komentarzach do prezentowanych przykładów nie odnosi się do aspektów związanych z ograniczeniami tej formy przekładu, o których wspomina w części

teoretycznej dysertacji. Nie widzę zatem związku pomiędzy częścią teoretyczną pracy a analizą.

Wszystkie te czynniki sprawiają, że analiza jest bardzo powierzchowna. Wrażenie to potęguje brak dyskusji większości z przedstawionych przykładów. Doktorantka często ogranicza się do opisu tychże przykładów nie analizując dogłębnie zjawisk, które ilustrują. W wielu przypadkach Autorka ogranicza się do lakonicznego opisu tego co widać w cytowanym przykładzie nie podejmując próby jakiejkolwiek analizy. Na przykład, na stronie 126 autorka kwituje przykład stwierdzeniem: *Here, the interpreter realises that "windy power" is incorrect in this context and corrects herself by introducing "wind power".* Analiza przykładów 29, 30 oraz 31 ogranicza się do stwierdzenia: *Below examples of repairing slips of the tongue are presented.* Podobnie jest w przypadku podrozdziału 7.1.1.2.2.1 (Proper names). Na dwóch stronach tego podrozdziału Autorka cytuje aż siedem przykładów, a cała analiza to łącznie 4 pojedyncze zdania nie wykazujące żadnych cech analizy:

- *Here, the film title was at first given in the original and then translated into Polish.* (str. 136)
- *Here, the correction occurred further in the text.* (str. 136)
- *In these three instances, the English equivalents were uttered first and then corrected into the Polish translation.* (str. 137)
- *Here, the adjective "European" was initially uttered in the original, interrupted, and rendered in Polish.* (str. 137)

Rozdział 7 przypomina raczej załącznik z listami pogrupowanych przykładów, a nie tekst rozprawy. W rozdziale, który z założenia miał być rozdziałem analitycznym Doktorantka cytuje aż 270 przykładów, co pozostawia niewiele miejsca na komentarze badaczki. Proporcje między dyskusją a cytowanym materiałem egzemplifikacyjnym są zatem bardzo zaburzone. W tej sytuacji spodziewałabym się osobnego rozdziału z dyskusją lub przynajmniej rozbudowanych konkluzji. Jednak część zawierająca konkluzje jest bardzo skrótowa i samemu podsumowaniu wyników pracy poświęcono niewiele miejsca.

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Humanistyczny
Instytut Językoznawstwa
ul. Gen. Grota-Roweckiego 5, 41-200 Sosnowiec
tel. 32 364 08 81, 32 364 08 57, e-mail: ij.wh@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/ij

HR EXCELLENCE IN RESEARCH

W tekście rozprawy pojawiają się też przekłamania. Autorka twierdzi, że Miriam Shlesinger (1995) wymienia w swojej pracy tzw. *memory load constraint*. Jednak Shlesinger nigdy nie pisała o tym ograniczeniu. Ograniczenie to jest częścią poszerzonego modelu *Interpreting Constraints* z pracy Gumul (2017), o czym Doktorantka nie wspomina. Kolejny fragment, który zaskoczył mnie, to stwierdzenie jakoby skrócenie EVS-u (kilku sekundowego opóźnienia czasowego w tłumaczeniu symultanicznym) miałoby umożliwić tłumaczowi oddanie aspektów pozawerbalnych wypowiedzi.

Moje wątpliwości budzi także trzecia część pracy (Part Three), w której autorka proponuje zestaw ćwiczeń do wykorzystania na zajęciach z tłumaczenia konferencyjnego. Część z tych ćwiczeń (choć nie do końca rozumiem cel niektórych z nich) z pewnością może okazać się przydatna dla prowadzących zajęcia z tego przedmiotu. Nie widzę jednak związku z celem pracy i zebranym materiałem badawczym. Część ta wydaje się całkowicie zbędna i zaburza strukturę pracy.

Pod względem redakcyjnym dopracowania wymaga przede wszystkim sposób budowania wywodu i pisania tekstu naukowego. W części teoretycznej Autorka w wielu miejscach posługuje się metodą „sklejania cytatów" w zdania. Dla przykładu zaznaczam tłustym drukiem w cytowanym poniżej tekście rozprawy mgr Joanny Mirek jedną stronę, która zawiera aż 8 fragmentów cytowanych bezpośrednio z innych prac. Poza dwoma częściowo uzasadnionymi cytatami blokowymi, pozostałe cytaty bezpośrednie nie są niezbędne i śmiało można byłoby je zastąpić cytatami pośrednimi. Dzięki temu łatwiej byłoby mi ocenić umiejętności pisania tekstu naukowego Doktorantki. Cytowanie bezpośrednie powinno być stosowane umiarkowanie w tekście naukowym, zwłaszcza na poziomie doktoratu, i ma zupełnie inną funkcję.

> Other-initiated repairs are a result of corrective feedback and **"lead them to automatize the retrieval of target language knowledge they already have and to revise their hypotheses about target language"** (Lyter and Ranta 1997: 57). In turn, self-initiated repairs serve the same purposes as other-initiated repairs, however, they are not the result of corrective feedback but are **"rather spontaneously generated by learners themselves"** (Gilabert 2013: 577). With regard to a monologue, repairs are self-initiated and referred to as 'self-repairs' (Mead 2015: 348). A similar perspective on self-repairs in simultaneous interpreting has been

adopted in the research (e.g. Petite 2005), however, the topic has so far attracted relatively little attention, unlike in research on monolingual speech (cf. e.g. Levelt 1983, 1989). The case of self-repairs in conference interpreters is particularly interesting, as they work under huge cognitive load, hence, they are **"particularly prone to disruptions reflected in their output"**, and they are required to both express themselves correctly in the target language and faithfully reproduce the source text (Mead 2015: 348). In a narrow sense, a self-repair is constrained to error correction (cf. Woroch 2015). However, Schelgoff, Jefferson, and Sacks (1977: 363 in Shen & Liu 2021: 2) pinpoint that a **"repair is sometimes found where there is no hearable error, mistake, or fault"**. Levelt (1983: 45 in Shen & Liu 2021: 2) describes a language monitoring mechanism and explains that:

"in order to make a repair, the speaker must, firstly, notice some trouble and interrupt his or her flow of speech, and, secondly, create a new utterance, which takes care of the trouble and its potential consequences for the listener".

In a broader sense, self-repairs are not constrained to the notion of error correction per se but also pertains to the appropriateness of an utterance, which is **"seen as matching the output against fitness for purpose rather than simply as the correction of errors"** (Petite 2005: 30).

Findings in the L2 self-repair literature (Kormos 2006: 131) have specified that there are several factors which may affect the speaker's decision to self-repair, such as:

"the accuracy demands of a specific communicative situation; the assessment of the speaker regarding how seriously a specific error may prevent communication; and whether repairing an error may slow down the production of the utterance" (Gilabert 2013: 577)

Niestety również we fragmentach zawierających cytowania pośrednie widzę niewystarczający stopień przeformułowania i łudzące podobieństwo do innych prac (przy jednoczesnym braku odniesień do tychże prac). Poniżej przytaczam wybrane przykłady:

In order to minimise the adverse effect of the Time Constraint in SI, interpreters can employ various strategies (...) (Mirek 2023: 15)	In order to minimise the adverse effect of the Time Constraint in SI, interpreters can deploy various strategies (...) (Gumul 2017: 122).
Not being the prime target of the speaker's speech, the conference interpreter is neither an interlocutor, who shares the same referential framework with the speaker, nor a casual listener, who is not obliged to understand the source text completely (...) (Mirek 2023: 21)	Not being the prime target of the speech, the interpreter is neither the interlocutor, who shares the same reference frame with the speaker of the source text, nor a casual listener, who does not find it necessary to understand the message completely (...) (Gumul 2017: 132-133)

Jeżeli Doktorantka planuje publikować wyniki swoich badań, proponuję gruntowne przeredagowanie tekstu rozprawy, ponieważ większość wydawnictw oraz czasopism uznałaby

przytoczone powyżej fragmenty za plagiat. Przeformułowanie tekstu innych badaczy nie polega przecież na zastąpieniu pewnych słów ich synonimami i dodawaniu przymiotników.

W pracy pojawiają się też błędy językowe (np. *a conference interpreter interpreters actively – str. 17; interpreters pasively* – str. 17; *interactions can be can be observed* – str. 24; *applyied a controversial strategy* – str. 79).

4. Wnioski końcowe

Pomimo znacznych niedoskonałości warsztatowych, praca doktorska mgr Joanny Mirek spełnia wymagania stawiane tego typu rozprawom, przede wszystkim ze względu na przemyślaną metodologię oraz zebranie pokaźnego materiału badawczego. Przyjmuję ją i wnioskuję o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów postępowania o nadanie stopnia Doktora Nauk Humanistycznych.

dr hab. Ewa Gumul, prof. UŚ

Uniwersytet Śląski w Katowicach
Wydział Humanistyczny
Instytut Językoznawstwa
ul. Gen. Grota-Roweckiego 5, 41-200 Sosnowiec
tel. 32 364 08 81, 32 364 08 57, e-mail: ij.wh@us.edu.pl

www.us.edu.pl/instytut/ij

HR EXCELLENCE IN RESEARCH